

Osnivanje i uređenje rada podružnica u RH

Ivan Vidas, struč. spec. oec.

Domaća trgovačka društva imaju mogućnost osnovati jednu ili više podružnica na području Republike Hrvatske, najčešće radi proširenja obavljanja djelatnosti osnivača. Međutim, uvjet da bi inozemna trgovačka društva i inozemni trgovci pojedinci mogli trajno obavljati djelatnosti na području Republike Hrvatske jest da osnuju podružnicu. U svojem poslovanju, inozemne podružnice izjednačene su s domaćim trgovcima, te su obvezne poslovati prema hrvatskim zakonskim i podzakonskim propisima. U ovom članku analiziraju se odredbe hrvatskih propisa o osnivanju i poslovanju podružnica domaćih, ali i inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske.

1. Uvod

Poslovna strategija u uvjetima sve prisutnijeg globalnog poslovanja većine trgovačkih društava je proširenje poslovnih aktivnosti na druga prostorna područja države, ali i izvan državnih granica, a kao rezultat uspješnog poslovanja. Trgovačkim društvima je u procesu razvoja poslovanja nužno pružiti fleksibilnost, a kao najprikladniji način kojim se to omogućuje jest osnivanje podružnice. Podružnica je oblik gospodarskog subjekta koji je vezan za trgovačko društvo osnivača. Dakle, ona obuhvaća dio poduzeća čiji je nositelj trgovačko društvo, a osniva se radi obavljanja dijela poslova koje društvo obavlja preko svog poduzeća.

Razlozi za osnivanje podružnice trgovačkog društva mogu biti različiti. U pravilu, njezinim se osnivanjem olakšava poslovanje trgovačkog društva zbog prostorne udaljenosti nekog mjesta u kojem obavlja svoje poslove, a koje može otežati svakodnevno vođenje poslovanja. Ponekad će osnivanje podružnice biti nužno zbog odvojenog vođenja nekih od većeg broja djelatnosti koje čine predmet poslovanja društva ili zbog odvojenog obavljanja jedne ili više istih djelatnosti na nekom području.

Zakonom o trgovačkim društvima¹ (dalje u tekstu: ZTD) uređeni su različiti oblici obavljanja gospodarskih djelatnosti na području Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH), pa tako i osnivanje i poslovanje podružnice u RH. Domaća trgovačka društva imaju mogućnost trajnog obavljanja djelatnosti na cijelom području RH, izvan mjesta u kojemu se nalazi njihovo sjedište, bilo neposredno ili putem podružnica. Trgovačko društvo može imati jednu ili više podružnica u kojima obavlja svoje djelatnosti. Osim toga, domaća društva imaju mogućnost prijenosa sjedišta s jednog na drugo mjesto u RH. S druge strane, kada je riječ inozemnim društvima, ona će u pravilu

poslovni nastan na području RH moći ostvariti jedino osnivanjem podružnice.² Poslovni se nastan sastoji u prekograničnom kretanju društva radi stvarnog obavljanja gospodarske aktivnosti u drugoj državi članici tijekom neodređenog razdoblja, uz trajnu i stalnu prisutnost u toj drugoj državi članici.³

Osnivanje podružnice ZTD-om je predviđena kao mogućnost za domaća trgovačka društva, koja mogu imati jednu ili više podružnica u kojima će obavljati svoje djelatnosti, najčešće radi proširenja poslovanja trgovca. Međutim, uvjet da bi inozemna trgovačka društva i inozemni trgovci pojedinci mogli trajno obavljati gospodarske djelatnosti na području RH jest da osnuju podružnicu. U tom su slučaju, inozemna trgovačka društva i trgovci pojedinci, pod uvjetima propisanim ZTD-om, izjednačeni u poslovanju na području RH s domaćim osobama. Na osnivanje i upis podružnica osoba inozemnih društava u sudski registar primjenjuju se propisi po kojima podružnice osnivaju domaća društva. Ipak, glede osnivanja podružnica inozemnih društava ZTD propisuje određene specifičnosti, a koje autor obrađuje u nastavku ovog članka.

2. Pojam podružnice

Podružnice su organizacijske i poslovne jedinice određenog pravnog subjekta, u načelu odvojene od njegovog sjedišta, s određenom samostalnošću u obavljanju poslova iz predmeta poslovanja odnosno djelatnosti tog pravnog subjekta, koje su organizacijski i gospodarski vezane uz središnjicu i posluju po njenim uputama, te nemaju pravnu osobnost.⁴ ZTD, kao temeljni nacionalni propis koji uređuje osnivanje i djelovanje podružnice, ne definira pojam podružnice na

2 Horak, H.; Dumančić, K.; Šafranko, Z.: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb 2013.

3 Horak, H.; Dumančić, K.; Pecotić Kaufman, J.: Uvod u europsko pravo društava, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

4 Zlatović, D.: Upravljanje trgovačkim društvima, Libertin naklada, Rijeka, 2014.

1 Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019)

sveobuhvatan način. No, iz zakonskih odredbi moguće je uočiti neke osnovna obilježja po kojima se podružnice razlikuju od ostalih oblika organiziranja gospodarskih subjekata. Ta obilježja su:

- podružnica nije pravna osoba,
- osniva se za trajno obavljanje gospodarske djelatnosti osnivača, u pravilu izvan njegovog sjedišta, iz čega proizlazi da osniva se na neodređeno vrijeme,
- mora biti materijalno i personalno osposobljena za obavljanje gospodarskih djelatnosti osnivača,
- ovlaštene osobe u podružnici mogu imati i određenu autonomiju u obavljanju djelatnosti, iako prvenstveno postupaju po nalogima osnivača.⁵

Temeljno obilježje podružnice ogleda se u njezinoj pravnoj osobnosti. Podružnica nije pravna osoba. S obzirom na to da nije pravna osoba, podružnica ne može samostalno stjecati prava i obveze u pravnom prometu i poslovanju. Sva prava i obveze nastale djelovanjem podružnice preuzima osnivač. To znači da podružnica sklapa pravne poslove i poduzima pravne radnje u ime i za račun trgovačkog društva te ne ulazi u pravni promet kao subjekt. U slučaju spora prema trećim osobama, stranka nije podružnica nego društvo ili trgovac pojedinac kome pripada. Prema tome, njenim poslovanjem ne nastaju prava i obveze za nju samu, nego ta prava i obveze stječe osnivač podružnice.

Podružnica mora imati relativnu samostalnost obavljanja dijela djelatnosti osnivača prema aktu o osnivanju podružnice, koja se očituje i u tome da su zaposlenici podružnice ovlašteni prema trećim osobama samostalno sklapati poslove u okviru djelatnosti osnivača. Podružnica sudjeluje u pravnom prometu, stoga može sklapati i ugovore s trećim subjektima, međutim ugovorna strana iz ugovora kojeg sklopi podružnica ustanove je osnivač podružnice. U praksi se često javljaju nedoumice glede toga može li se podružnica smatrati poslodavcem u smislu odredbi Zakona o radu⁶, pa u tom smislu skrećemo pažnju na Mišljenje Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike⁷, u kojem je istaknuto sljedeće:

„Odredba članka 4. stavka 2. Zakona o radu, jasno određuje tko je poslodavac u smislu toga Zakona. Poslodavac je fizička ili pravna osoba koja zapošljava radnika, pa ako podružnica trgovačkog društva u smislu propisa o trgovačkim društvima, nema pravnu osobnost, podružnica ne može biti poslodavac u smislu Zakona o radu. Poslodavca koji je pravna osoba, u odlučivanju o pravima i obvezama iz radnog odnosa zastupa osoba ili organ za to ovlašten statutom, društvenim ugovorom, izjavom o osnivanju ili drugim pravilima pravne osobe, a ta osoba može svoja ovlaštenja pisanom punomoći prenijeti na drugu poslovnu sposobnu punoljetnu osobu. Dakle, voditelj podružnice treba udovoljavati uvjetima propisanim Zakonom o radu, da bi mogao kao ovlaštenik poslodavca ili punomoćnik na zakonit način odlučivati o pravima i obvezama iz radnog odnosa.“

Za razliku od drugih ustrojbenih jedinica trgovačkog društva, podružnica se osniva za trajno obavljanje gospodarskih djelatnosti trgovačkog društva osnivača u mjestu ili izvan njegovog sjedišta. Prema Noveli ZTD-a iz 2019. godine⁸, trgovačko društvo može imati

podružnicu i u mjestu njegova sjedišta, a ne samo izvan njega, kao što je bilo propisano u prijašnjem ZTD-u.⁹ Navedeno treba tumačiti tako da se podružnice trgovačkog društva mogu osnovati i u mjestu u kojemu je sjedište trgovačkog društva, međutim podružnica mora biti fizički odijeljena odnosno na drugoj adresi.

Podružnica se osniva ako društvo ima namjeru trajno obavljati svoju gospodarsku djelatnost, a to znači da poslove mora obavljati kontinuirano kroz duže vremensko razdoblje, s namjerom poslovanja i u budućnosti. Ovo je obilježje osobito značajno za poslovanje inozemnih trgovačkih društava iz država članica Europske Unije (dalje u tekstu: EU), odnosno Europskog gospodarskog prostora¹⁰ (dalje u tekstu: EGP) na području RH, s obzirom da ona mogu i neposredno pružati usluge na području RH, povremeno ili jednokratno obavljajući svoje djelatnosti ili obavljati pojedini posao, bez osnivanja podružnice. Međutim, ako je namjera takvog društva trajno obavljati svoju gospodarsku djelatnost na području RH, inozemno društvo je dužno osnovati podružnicu u RH.

Sljedeće obilježje podružnice je da se osniva na neodređeno vrijeme, što proizlazi iz zahtjeva za trajnim obavljanje gospodarske djelatnosti trgovačkog društva putem podružnice. Podružnica mora imati određena financijska sredstva te poslovne prostorije i opremu potrebnu za obavljanje gospodarskih djelatnosti trgovačkog društva osnivača. Također, ona mora imati zaposlenike za obavljanje tih gospodarskih djelatnosti te osnivač treba imenovati određene fizičke osobe u podružnici koje će ga zastupati u poslovanju putem podružnice. Ovlaštene osobe u podružnici, koje imaju ovlast zastupanja trgovačkog društva osnivača, pravne poslove i pravne radnje poduzimaju po nalogima osnivača, no moguće im je dati i određenu slobodu u obavljanju djelatnosti preko podružnice, što određuje trgovačko društvo osnivač.¹¹

ističemo...

Podružnice su organizacijske i poslovne jedinice određenog pravnog subjekta, u načelu odvojene od njegova sjedišta, s određenom samostalnošću u obavljanju poslova iz predmeta poslovanja odnosno djelatnosti tog pravnog subjekta, koje su organizacijski i gospodarski vezane uz središnjicu i posluju po njenim uputama, te nemaju pravnu osobnost. Po svojim temeljnim obilježjima podružnice se razlikuju od ostalih oblika organiziranja gospodarskih subjekata.

9 Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015) propisivao je da trgovac pojedinac i trgovačko društvo mogu izvan sjedišta imati podružnice u kojima obavljaju svoje djelatnosti. Novelom ZTD-a iz 2019. se nomotehnički uređuje odredba o podružnicama s obzirom na promjenu kojom se ukida institut trgovca pojedinca te su brisane riječi „izvan sjedišta“, prema kojem više nema ograničenja da društvo ima podružnicu i u svojem sjedištu.

10 Europski gospodarski prostor (EGP) okuplja države članice EU-a i tri države EFTA-e (Island, Lihtenštajn i Norvešku) na unutarnjem tržištu koje je uređeno istim osnovnim pravilima. Cilj je tih pravila omogućiti da se roba, usluge, kapital i osobe slobodno kreću EGP-om u otvorenom i konkurentnom okruženju. Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru stupio je na snagu 1. siječnja 1994.

11 Jurić, Dionis: Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, Op. cit.

5 Jurić, Dionis: Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske // Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc / Slakoper, Zvonimir (ur.). Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014. str. 157-184

6 Zakon o radu (Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019)

7 Mišljenje Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike od 17. listopada 2019.

8 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (NN 40/2019)

3. Domaća i inozemna trgovačka društva

ZTD ne sadrži izričite odredbe o tome koje se trgovačko društvo smatra domaćim. Međutim, iz odredbe članka 611. kojom se određuje pojam inozemnog trgovačkog društva i inozemnog trgovca pojedinca, proizlazi da za ocjenu radi li se u konkretnom slučaju o domaćem ili inozemnom društvu, odlučnu činjenicu predstavlja mjesto u kojemu se nalazi registrirano sjedište društva.¹² Naime, inozemno trgovačko društvo je trgovačko društvo koje je valjano osnovano po pravu zemlje u kojoj ono ima registrirano sjedište izvan RH, dok je inozemni trgovac pojedinac fizička osoba kojoj se to svojstvo priznaje izvan RH u zemlji u kojoj ima registrirano sjedište i gdje vodi poduzeće što posluje u RH.

Za osnivanje društva prema pravilima ZTD-a nužan je upis društva u sudski registar, a prijava za upis između ostaloga mora sadržavati i naznaku sjedišta društva. Domaća trgovačka društva mogu imati samo jedno sjedište. Temeljem odredbe članka 37. ZTD-a, sjedište trgovačkoga društva je mjesto u Republici Hrvatskoj u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili mjesto u kojemu društvo trajno obavlja svoju djelatnost, a određeno je izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva.

Ako je uprava trgovačkoga društva u mjestu različitom od mjesta koje je kao sjedište društva upisano u sudski registar ili ako društvo trajno obavlja svoju djelatnost u mjestu različitom od mjesta koje je kao sjedište društva upisano u sudski registar, sjedištem se smatra mjesto upisano u sudskom registru, ali se treće osobe glede pravnih posljedica ovisnih o sjedištu društva mogu pozivati na mjesto u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili na mjesto u kojemu društvo obavlja svoju djelatnost. Dakle, društvo može imati sjedište u mjestu gdje se ne nalazi uprava niti gdje ono trajno obavlja svoje djelatnosti. Međutim, u tom slučaju radi zaštite trećih osoba, sjedište društva je mjesto koje je upisano u sudski registar.

Prilikom određivanja sjedišta autonomija osnivača je, između ostaloga, ograničena okolnošću da se za sjedište društva mora odrediti mjesto u RH. Navedeno upućuje na zaključak da ako se društvo osniva prema odredbama ZTD-a, ono će nužno imati i sjedište na teritoriju RH.

Analizirajući navedene odredbe, vidljivo je kako prema ZTD-u mjesto registriranog sjedišta društva determinira „nacionalnost“ društva. U tom će se smislu domaćim trgovačkim društvom smatrati ono koje ima registrirano sjedište u RH, a inozemnim ono koje ima registrirano sjedište izvan RH.¹³ Ako trgovačko društvo ima registrirano sjedište u RH ili s obzirom na odredbu članka 37. ZTD-a ima stvarno sjedište u toj državi, neće ga se smatrati inozemnim trgovačkim društvom. Registrirano (statutarno) sjedište trgovačkog društva je mjesto registracije društva predviđeno u statutu (društvenom ugovoru) trgovačkog društva, dok je stvarno (de facto) sjedište mjesto u kojemu se nalazi središnja uprava društva ili stvarno mjesto poslovanja društva. Pritom se registrirano i stvarno sjedište ne moraju nužno nalaziti u istom mjestu, osim ako tako ne određuje pravo države registracije.¹⁴

12 Horak, H.; Dumančić, K.; Šafranko, Z.: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Op. cit., str. 39.

13 Ibidem, str. 40.

14 Jurić, Dionis: Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, Op. cit.

ističemo...

Mjesto u kojemu se nalazi registrirano sjedište društva određuje nacionalnu pripadnost društva, pa se domaćim trgovačkim društvom smatra ono društvo koje ima registrirano sjedište u RH, a inozemnim ono koje ima registrirano sjedište izvan RH.

4. Podružnice domaćih trgovačkih društava

Člankom 7. ZTD-a propisano je kako trgovačko društvo može imati jednu ili više podružnica u kojima obavlja svoje djelatnosti. Broj podružnica koje jedno trgovačko društvo može osnovati nije zakonom limitiran, a potreba osnivanja podružnice ovisit će o posebnostima svakog pojedinog trgovačkog društva. Svakako napominjemo kako osnivanje podružnice nije zakonska obveza, nego samo mogućnost za trgovačko društvo da osnuje jednu ili više podružnica, kao svoju ustrojbenu jedinicu za koju je aktom o osnivanju ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva određeno da obavlja dio djelatnosti osnivača i da sudjeluje u pravnom prometu.

Podružnica djelomično ili u cijelosti obavlja djelatnosti za koje je registriran njezin osnivač. Djelatnost podružnice obvezno se definira u odluci o osnivanju podružnice i upisuje u sudski registar nadležan prema mjestu sjedišta podružnice. Podružnica posluje pod svojom tvrtkom i mora pri tome navesti svoje sjedište i sjedište osnivača. Na taj je način omogućeno da su poslovni partneri i ostali subjekti u poslovanju upoznati s organizacijskim oblikom pravne osobe.¹⁵

U odluci o osnivanju podružnice mora se, između ostaloga, obavezno navesti tvrtka i sjedište njezina osnivača i tvrtka i sjedište podružnice. Odredbe o tvrtki podružnice predstavljaju svojevrstu iznimku od načela jedinstvenosti iz članka 22. ZTD-a, prema kojem svaki dio trgovačkoga društva mora poslovati pod istom tvrtkom, s time da joj se može dodati oznaka koja upućuje na to da se radi o dijelu društva. Podružnica je dio društva bez pravne osobnosti i prema ovom načelu morala bi poslovati pod tvrtkom društva. Međutim, obzirom da je riječ o posebnom dijelu društva koji se kao takav upisuje i u sudski registar, ZTD posebno definira tvrtku tog dijela i određuje da isti posluje pod svojom tvrtkom. Takvu iznimku zahtijeva načelo istinitosti, jer stvarno stanje i položaj podružnice (koja se nalazi negdje između cjeline poduzeća i njezina pogona, odnosno odjela) zahtijevaju da se to jasno izrazi i u tvrtki.¹⁶

Prema odredbi članka 26. stavka 2. ZTD-a, tvrtka podružnice mora sadržavati potpunu ili skraćenu tvrtku trgovačkog društva, naznaku svoje djelatnosti i riječi iz kojih se vidi njeno svojstvo podružnice. U svemu ostalom, na tvrtku podružnice primjenjuje se sve ono što vrijedi za tvrtku društva.

ističemo...

Osnivanje jedne ili više podružnica domaćeg trgovačkog društva, u kojima djelomično ili u cijelosti obavlja djelatnosti za koje je registriran njezin osnivač, ovisi o potrebama svakog pojedinog društva.

15 Cirkveni Filipović; Tamara: Računovodstveno motrište poslovanja inozemnih podružnica u RH, RRIF Srpanj 2021.

16 Bračun; Maja: Tvrtka društva, fip/Volume 5/ Number 1/2017.

4.1. Postupak osnivanja i upisa podružnice u sudski registar

Na osnivanje i upis podružnice u sudski registar primjenjuju se odredbe članka 7. i 8. ZTD-a. Podružnica se osniva odlukom koju donosi nadležni organ trgovačkog društva u skladu s izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Odluku o osnivanju podružnice mora ovjeriti javni bilježnik. U odluci o osnivanju podružnice navode se:

- 1) tvrtka i sjedište osnivača te tvrtka i sjedište podružnice,
- 2) djelatnosti podružnice,
- 3) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, osobni identifikacijski broj i prebivalište osoba u podružnici ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača.

Podružnica se jednako kao i osnivač mora upisati u sudski registar. Podružnica se upisuje u sudski registar suda nadležnoga po mjestu sjedišta osnivača. Prijavu za upis podružnice u sudski registar osnivač podnosi sudu nadležnom po mjestu sjedišta osnivača. Tome sudu podnosi se i prijava za upis promjene upisa u sudskom registru. U prijavi za upis podružnice u sudski registar moraju se navesti:

- 1) tvrtka i sjedište osnivača te tvrtka i sjedište podružnice i
- 2) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, osobni identifikacijski broj te prebivalište osoba ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača.

Prijavi se prilaže odluka o osnivanju podružnice. Nakon upisa u sudski registar suda nadležnog po mjestu sjedišta osnivača, taj sud po službenoj dužnosti dostavlja registarskom sudu sjedišta podružnice primjerak prijave za upis s priložima, izvornik ili ovjereni primjerak rješenja o upisu na papiru ili elektroničkim putem u skladu s posebnim propisom. Zakon o sudskom registru¹⁷ u članku 36. određuje podatke koji se upisuju za podružnice domaćih trgovačkih društava. Za podružnicu upisuju se sljedeći podaci:

- 1) tvrtka ili naziv, sjedište, MBS¹⁸ i OIB¹⁹ osnivača, te tvrtka ili naziv i sjedište podružnice,
- 2) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, prebivalište i OIB- i osoba u podružnici ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača,
- 3) ime i prezime prokuriste čija je prokura ograničena na jednu ili više podružnica, njegovo prebivalište i OIB, te opoziv prokure,
- 4) prestanak podružnice (ako osnivač prestane postojati ili ako donese odluku o prestanku podružnice),
- 5) brisanje podružnice.

17 Zakon o sudskom registru (Narodne novine br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019)

18 Matični broj subjekta upisa (u daljnjem tekstu: MBS) je identifikacijski broj koji se svakom subjektu upisa i glavnoj podružnici inozemnog osnivača određuje pri upisu u registar, a jedinstven je, nepromjenjiv i neponovljiv. Podružnica domaćeg osnivača označava se s MBS-om svog osnivača i svojim podbrojem (članak 2. točka 7. Zakona o sudskom registru).

19 Osobni identifikacijski broj (u daljnjem tekstu: OIB) je stalna identifikacijska oznaka koju pri upisu subjekta upisa i glavne podružnice inozemnog osnivača u registar po službenoj dužnosti određuje i dodjeljuje Ministarstvo financija, Porezna uprava na temelju informacije nadležnog tijela koje obavlja prvi upis (članak 2. točka 8. Zakona o sudskom registru).

ističemo...

Podružnica se osniva odlukom koju donosi nadležni organ trgovačkog društva u skladu s izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva, a obvezno mora biti ovjerena od javnog bilježnika. Kao i osnivač, podružnica se upisuje u sudski registar suda nadležnoga po mjestu sjedišta osnivača.

4.2. Prestanak podružnice

Prema članku 7. ZTD-a, do prestanka podružnice može doći:

- 1) ako osnivač donese odluku o prestanku podružnice,
- 2) ako osnivač prestane postojati.

Nakon donošenja odluke o prestanku podružnice, odnosno nakon što osnivač podružnice prestane postojati, podružnica se briše iz sudskog registra. Na brisanje podružnice iz sudskog registra na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ZTD-a o brisanju društva iz sudskog registra. U slučaju nastanka razloga za prestanak podružnice nema posebne likvidacije podružnice, niti se nad njom može provoditi posebni stečajni postupak, budući da je ona dio trgovačkog društva osnivača.²⁰

5. Posebnosti poslovanja inozemnih društava u RH

Ulaskom Republike Hrvatske u EU otvorene su različite mogućnosti i modaliteti ostvarenja prava na obavljanje gospodarskih djelatnosti na području Republike Hrvatske od strane inozemnih društava. Inozemne osobe mogu, sukladno odredbama ZTD-a, obavljati svoje djelatnosti na području RH tako da:

- osnuju domaće trgovačko društvo u kojem su svi članovi inozemni pravni subjekti ili to društvo osnivaju zajedno s domaćim pravnim subjektima, odnosno stječu udjele u domaćim trgovačkim društvima koja su već osnovana, ili
- osnuju podružnicu na području RH, ako imaju namjeru trajno obavljati gospodarske djelatnosti na području RH.

Dakle, ako inozemne osobe žele trajno obavljati svoju gospodarsku djelatnost na području RH, moraju osnovati podružnicu u RH. Međutim, kada se radi o inozemnim trgovcima koji imaju državnu pripadnost država članica EU, odnosno EGP-a, oni mogu i neposredno pružati usluge na području RH, bez potrebe osnivanja podružnice, ako imaju namjeru privremeno obavljati djelatnosti.²¹ Inozemna trgovačka društva koja imaju sjedište u državi koja nije članica EU, odnosno EGP-a, ne mogu neposredno pružati usluge u RH, već mogu poslovati na području RH samo uz prethodno osnivanje podružnice.

Naime, na Republiku Hrvatsku kao punopravnu državu članicu Europske unije odnose se, između ostalih, i odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije²² (dalje u tekstu: UFEU) glede slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga. Temeljna načela tih dviju sloboda postavljena su UFEU-e, a detaljnije su razrađena u sudskoj praksi Suda EU. Značajnu ulogu imaju i sekundarni izvori prava EU, odnosno direktive, koji uređuju pojedine gospodarske sektore. U skladu s UFEU te odredbama Direktive 2006/123/EZ o uslugama na

20 Barbić; Jakša: Pravo društava, Knjiga prva: opći dio, Organizator, Zagreb, 1999, str. 334.

21 Jurić; Dionis, Jakšić; Jelena: Sloboda pružanja usluga u pravu Europske unije i njezino ostvarenje u Republici Hrvatskoj, Hrvatska pravna revija, listopad 2016.

22 Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (2016/C 202/01), Službeni list Europske unije

unutarnjem tržištu²³ (dalje u tekstu: Direktiva 2006/123/EZ), samozaposlene osobe, državljani EU i EGP, koje zakonito obavljaju samostalnu djelatnost u jednoj od država članica EU-a i EGP-a, u kojoj imaju poslovni nastan, mogu:

- 1) u drugoj državi članici trajno obavljati samostalnu tako da registriraju poslovni nastan u toj državi članici (sloboda poslovnog nastana) ili
- 2) u drugim državama članicama pružati svoje usluge, uz zadržavanje poslovnog nastana u matičnoj zemlji, bez obveze registracije poslovnog nastana u državi članici u kojoj se usluge povremeno i privremeno pružaju (sloboda pružanja usluga).²⁴

Sloboda pružanja usluga uređena je člancima 56. - 62. UFEU-a, a znači da pružatelj usluge registriran sa sjedištem u bilo kojoj državi ugovornici EGP-a može slobodno prekogranično pružati usluge u Republici Hrvatskoj. Sloboda pružanja usluga znači odsutnost obveze registracije sjedišta poslovanja tj. poslovnog nastana, ukoliko se usluge pružaju na privremenoj i povremenoj osnovi. Dakle, preduvjet za prekogranično pružanje usluga je da fizičke osobe i trgovačka društva moraju imati poslovni nastan na području EU-a. Osoba koja pruža neku uslugu može, u svrhu pružanja te usluge, privremeno obavljati svoju djelatnost u državi članici u kojoj se usluga pruža, a prema istim uvjetima koje ta država propisuje za svoje državljane, odnosno domaće pravne osobe. Na temelju članka 59. UFEU-a donesena je već spomenuta Direktiva 2006/123/EZ, koja je implementirana u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o uslugama²⁵ iz 2011. godine.²⁶

Za razliku od slobode pružanja usluga gdje se djelatnosti obavljaju samo privremeno, odnosno sporadično i izvan granica države u kojoj se inače ima poslovni nastan, sloboda poslovnog nastana podrazumijeva obavljanje gospodarske ili samostalne djelatnosti na stabilnoj i kontinuiranoj osnovi. Sloboda poslovnog nastana jamči se odredbom članka 49. UFEU, prema kojoj sloboda poslovnog nastana uključuje pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti kao samozaposlene osobe te pravo osnivanja i upravljanja poduzećima, osobito trgovačkim društvima u smislu drugog stavka članka 54. UFEU, sukladno uvjetima koje pravo zemlje u kojoj se taj poslovni nastan ostvaruje utvrđuje za svoje državljane, a podložno odredbama poglavlja koje se odnosi na kapital.

Ograničavanje slobode poslovnog nastana državljana jedne države članice na državnom području druge države članice zabranjuje se. Ta se zabrana odnosi i na ograničavanje osnivanja zastupništava, podružnica ili društava kćeri od strane državljana bilo koje države članice s poslovnim nastanom na državnom području bilo koje druge države članice.

ističemo...

Pravni položaj inozemnih osoba i oblici obavljanja njihovih gospodarskih djelatnosti na području RH posljedica su ostvarenja slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga na unutarnjem tržištu EU-a, koja su kao temeljna načela zajamčena UFEU, a detaljnije razrađena kroz praksu Europskog suda.

23 Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu

24 Velaj, Hana: Osnivanje obrta i obavljanje slobodnih zanimanja od strane državljana EU-a u RH, RRFIF rujan 2019.

25 Zakon o uslugama (NN 80/11)

26 Jurić, Dionis: Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, Op. cit

5.1. Ostvarenje slobode poslovnog nastana u RH

Sloboda poslovnog nastana podrazumijeva osnivanja društva kćeri, podružnice ili zastupništvo u drugoj državi članici, započinjanje poslovne djelatnosti samozaposlene osobe u drugoj državi članici, i to pod istim uvjetima koji vrijede za trgovačka društva, odnosno samozaposlene osobe koje su državljani države članice u kojoj se želi ostvariti poslovni nastan. Odredbe UFEU reguliraju pravo na primarni i sekundarni poslovni nastan.

Primarni poslovni nastan sastoji se u pravu na osnivanje trgovačkog društva u drugoj državi članici EU ili prijenos sjedišta uprave već postojećeg društva u drugu državu članicu. Pod sekundarnim poslovnim nastanom podrazumijeva se pravo osnivanja zastupništava, podružnica ili društava kćeri u drugoj državi članici EU. Kod sekundarnog poslovnog nastana trgovačko društvo osnovano u jednoj državi članici širi svoje poslovanje u drugim državama članicama osnivanjem zastupništava, podružnica i društava kćeri.

Opće je pravilo da inozemna trgovačka društva, bilo iz država članica EU ili iz trećih država, mogu ostvariti poslovni nastan na području RH kroz osnivanje podružnice. Inozemna trgovačka društva i inozemni trgovci pojedinci ne mogu trajno obavljati djelatnosti na području RH dok tamo ne osnuju podružnicu. ZTD ne rabi termin poslovni nastan već govori o tzv. obavljanju djelatnosti. Pritom, članak 612. stavka 3. ZTD-a daje jasno razlikovanje između obavljanja djelatnosti i pružanja usluga, na način da se obavljanjem djelatnosti ne smatra primjerice povremeno ili jednokratno obavljanje djelatnosti odnosno obavljanje pojedinog posla (pojam slobode pružanja usluga u skladu s pravnom stečevinom EU).

Je li riječ o trajnom obavljanju djelatnosti ocjenjuje se prema okolnostima konkretnog slučaja. Dakle, u pravilu će svako društvo čije se registrirano sjedište nalazi izvan RH biti dužno osnovati podružnicu u RH želi li obavljati trajnu djelatnost u RH. Takvim rješenjem hrvatsko pravo zapravo štiti vjerovnike i radnike inozemnog društva u tuzemstvu.²⁷

ističemo...

Opće je pravilo da inozemna trgovačka društva, bilo iz država članica EU ili iz trećih država, mogu ostvariti poslovni nastan na području RH kroz osnivanje podružnice.

6. Postupak osnivanja inozemnih podružnica u RH

Podružnice inozemnih trgovačkih društava u RH uređene su odredbama članka 611. – 618. ZTD-a. ZTD određuje da se na osnivanje i opis podružnica inozemnih trgovačkih društava u sudski registar na odgovarajući način primjenjuju odredbe općeg dijela ZTD-a o osnivanju podružnica domaćih trgovačkih društava. Međutim, ZTD propisuje i određene posebnosti osnivanja takvih podružnica ponajprije radi zaštite trećih osoba i pravnog poretka RH.

Prije definiranja samog postupka osnivanja i djelovanja podružnice inozemnih trgovačkih društava na području RH, ističemo da podružnica nije pravna osoba, već je dio trgovačkog društva osnivača. Ona obuhvaća dio poduzeća čiji je nositelj trgovačko društvo, a osniva se radi obavljanja dijela poslova koje društvo obavlja preko svog poduzeća. Podružnica sklapa pravne poslove i poduzima pravne radnje

27 Horak, H.; Dumančić, K.; Šafranko, Z.: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Op. cit., str. 42-43.

u ime i za račun trgovačkog društva te ne ulazi u pravni promet kao subjekt. Njezinim poslovanjem prava i obveze stječe njezin osnivač. Podružnica se osniva ako društvo ima namjeru trajno obavljati svoju gospodarsku djelatnost, a to znači da poslove mora obavljati kontinuirano kroz duže vremensko razdoblje, s namjerom poslovanja i u budućnosti.

6.1. Odluka o osnivanju i upis u sudski registar podružnice inozemnog trgovačkog društva u RH

Podružnica inozemnih trgovačkih društava i trgovaca pojedinaca, kao i kod tuzemnih osoba, osniva se na temelju odluke o osnivanju koju donosi nadležno tijelo trgovačkog društva ili trgovac pojedinac, a treba je ovjeriti javni bilježnik. Što se tiče sadržaja odluke o osnivanju podružnice inozemnog trgovačkog društva, odluka mora sadržavati:

- 1) tvrtku i sjedište osnivača te tvrtku i sjedište podružnice,
- 2) djelatnosti podružnice,
- 3) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, osobni identifikacijski broj i prebivalište osoba u podružnici ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača.

Iz navedenog proizlazi kako odluka o osnivanju podružnice inozemnog trgovačkog društva mora sadržavati sve one podatke iz članka 7. stavka 4. ZTD-a, koji moraju postajati prilikom osnivanja podružnice domaćeg trgovačkog društva. Međutim, članak 613. stavak 2. ZTD-a propisuje dodatni sadržaj odluke, pa tako ako je osnivač društvo kapitala, odluka o osnivanju podružnice mora sadržavati i podatak o visini temeljnog kapitala i iznosu uplaćenih uloga, a ako je osnivač društvo osoba, ili poduzetnik fizička osoba, odluka o osnivanju podružnice mora sadržavati i imena osoba koje osobno odgovaraju za obveze društva. Tim dodatnim podacima sudski registar pribavlja podatke koji su potrebni za upis, a koji su mu nepoznati s obzirom da se radi o inozemnom trgovačkom društvu. Ovaj zahtjev se ne postavlja u slučaju da je osnivač inozemno trgovačko društvo koje ima sjedište u državi članici EU.

Osnivač podnosi registarskome sudu na čijem području treba da bude sjedište podružnice prijavu za njezin upis u sudski registar. U prijavi za upis podružnice moraju se navesti:

- 1) tvrtka i sjedište osnivača te tvrtka i sjedište podružnice i
- 2) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, osobni identifikacijski broj te prebivalište osoba ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača.

Osim prethodno navedenih podataka moraju se navesti i djelatnosti za koje je propisano da se mogu obavljati samo na temelju suglasnosti, dozvole ili drugog akta nadležnog tijela, ako čine predmet poslovanja osnivača te naziv registra u kojem je osnivač upisan i broj pod kojim se vodi, odnosno napomenu da je osnivač osnovan u zemlji u kojoj se ne upisuje u takav registar.

Uz prijavu za upis osnivanja podružnice u sudski registar prilažu se u izvorniku i u ovjerenome prijevodu na hrvatski jezik:

- 1) dokaz da je osnivač upisan u registar u državi u kojoj ima registrirano sjedište iz kojega se vidi njegov pravni oblik i vrijeme kada je upisan u taj registar i broj pod kojim se vodi u tom registru, predmet poslovanja te osobe ovlaštene na zastupanje i opseg njihovih ovlasti ili, ako je osnovan u zemlji gdje se ne upisuje u takav registar, valjane isprave o osnivanju javno ovjerene po propisima zemlje u kojoj osnivač ima registrirano sjedište iz kojih su vidljivi njegov pravni oblik i vrijeme osnivanja, predmet poslovanja te osobe ovlaštene na zastupanje i opseg njihovih ovlasti,

- 2) odluka osnivača o osnivanju podružnice,
- 3) prijepis izjave o osnivanju, društvenog ugovora ili statuta osnivača, javno ovjereni po propisima zemlje u kojoj osnivač ima registrirano sjedište,
- 4) javno ovjereno skraćeno posljednje godišnje financijsko izvješće osnivača.

Registarski sud može, osim iz razloga zbog kojih može odbiti upis svake podružnice u sudski registar, odbiti taj upis ako osnivač ne dokaže:

- 1) da je valjano osnovan u zemlji u kojoj ima registrirano sjedište,
- 2) da je osobama iz RH u zemlji u kojoj osnivač ima sjedište omogućeno da osnivaju podružnice pod uvjetima pod kojima je to u RH omogućeno i osnivaču (uvjet uzajamnosti).

Postojanje uzajamnosti se pretpostavlja sve dok registarski sud ne pozove osnivača da podnese dokaz o postojanju uzajamnosti. Odredbe članka 613. st. 6. t. 2. i st. 7. ZTD-a o uvjetu uzajamnosti ne primjenjuju se na osnivača koji ima sjedište u državi članici EU ili državi članici Svjetske trgovinske organizacije.²⁸ Takvim uređenjem uvjeta uzajamnosti olakšava se osnivanje podružnica inozemnih trgovačkih društava te se racionalizira rad registarskih sudova.²⁹

Zakon o sudskom registru u članku 37. određuje podatke koji se upisuju za podružnice inozemnih trgovačkih društava. Za podružnicu inozemnog osnivača upisuju se sljedeći podaci:

- 1) tvrtka i sjedište osnivača te tvrtka i sjedište podružnice, a ako osnivač upisuje više podružnica i oznaku glavna podružnica, a za ostale podružnice redni broj,
- 2) naziv registra ili drugog upisnika u kojem je upisan osnivač, uz podatak u kojoj se državi vodi, datum upisa i broj pod kojim se vodi, a ako je osnovan u zemlji u kojoj se ne upisuje u takav registar, naziv javno ovjerene isprave o osnivanju po propisima zemlje u kojoj osnivač ima sjedište,
- 3) OIB osnivača i njegov EUID³⁰ ako postoji,
- 4) ime i prezime, prebivalište, OIB, za osobe ovlaštene za zastupanje osnivača te opseg njihovih ovlasti,
- 5) ako je osnivač društvo kapitala, visina temeljnog kapitala i iznos uplaćenih uloga, a ako je osnivač društvo osoba ili trgovac pojedinac, imena i prezimena osoba koje osobno odgovaraju za obveze društva, njihovo prebivalište, OIB, broj i oznake osobne identifikacijske isprave i naznaka države koja ju je izdala,
- 6) ime i prezime, odnosno imena i prezimena, prebivalište i OIB osoba ovlaštenih da u poslovanju podružnice zastupaju osnivača,
- 7) datum odluke o osnivanju podružnice,
- 8) dan predaje godišnjih financijskih izvješća osnivača i drugih financijskih isprava, uz navođenje datuma usvajanja,
- 9) prestanak podružnice:
  - a) na temelju odluke osnivača,

²⁸ Svjetska trgovinska organizacija (kratica WTO od engl. World Trade Organization) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu. Osnovana je i službeno je otpočela s radom 1. siječnja 1995. godine. Europska unija članica je WTO-a i, kao najveći svjetski trgovinski blok, ima ključnu ulogu u njemu. Europska komisija predstavlja EU, odnosno pregovara u ime svih država članica EU-a kao jedinstveni subjekt.

²⁹ Jurić, Dionis: Poslovanje inozemnih trgovačkih društava na području Republike Hrvatske, Op. cit

³⁰ Europski jedinstveni identifikator (u daljnjem tekstu: EUID) je identifikator trgovačkog društva koji se dodjeljuje radi nedvojbene identifikacije subjekta u komunikaciji među registrima putem sustava povezivanja središnjih registara i registra trgovačkih društava odnosno sudskog registra (članak 2. točka 9. Zakona o sudskom registru).

- b) na temelju odluka registarskog suda, ako osnivač prestane postojati u zemlji u kojoj ima sjedište ili po propisima te zemlje izgubi poslovnu sposobnost ili pravo raspolaganja imovinom, ako država kojoj pripada osnivač više ne poštuje uzajamnost,

10) brisanje podružnice:

- a) po službenoj dužnosti, ako po pozivu registarskog suda u roku kojeg mu je zato odredio sud ne prijavi promjenu podataka,
b) nakon ispunjenja razloga za prestanak podružnice,

11) ukidanje podružnice.

Osnivač je dužan svaku promjenu navedenih podataka prijaviti registarskome sudu radi upisa u sudski registar. Sazna li taj sud da promjena podataka nije prijavljena radi upisa u sudski registar, pozvat će osnivača da to učini u roku kojega mu za to odredi, a ako on to ne učini ni u tome roku, brisat će podružnicu iz sudskog registra po službenoj dužnosti. Osnivač je dužan svake godine, u roku od 15 dana od dana usvajanja, registarskom sudu u koji je podružnica upisana dostaviti radi upisa predaje svoja godišnja financijska izvješća i druge financijske isprave čije je objavljivanje zakonom propisano.

ističemo...

Podružnica inozemnih trgovačkih društava i trgovaca pojedinaca, kao i kod tuzemnih osoba, osniva se na temelju odluke o osnivanju koju donosi nadležno tijelo trgovačkog društva ili trgovac pojedinac, a treba je ovjeriti javni bilježnik.

6.2. Osnivanje više podružnica istog osnivača

U slučaju osnivanja nekoliko podružnica istog osnivača provodi se postupak osnivanja za svaku podružnicu posebno. U prijavi za upis potrebno je naznačiti koja je glavna, a ostale se mora označiti rednim brojevima. Sukladno odredbi članka 615. ZTD-a, ako isti osnivač ima u Republici Hrvatskoj više podružnica, u prijavi za upis u sudski registar mora se naznačiti koja je podružnica glavna, a za ostale mora se rednim brojevima označiti njihov redoslijed. U tvrtki podružnice mora se naznačiti da je glavna, odnosno neka od drugih podružnica istoga osnivača.

Osnivač mora imenovati jednu ili više osoba u svakoj podružnici koje su ovlaštene da ga zastupaju, može u više podružnica za to ovlastiti iste osobe ili odrediti da su ga osobe u glavnoj podružnici ovlaštene zastupati i djelovanjem drugih podružnica. Te ovlaštene osobe mogu zastupati osnivača samo u poslovnim odnosima, ali ne i u postupcima pred sudovima, s obzirom da podružnica nije pravna osoba. Predaja godišnjih financijskih izvješća i drugih financijskih isprava osnivača, objava kojih je predviđena zakonom, upisuje se u registar suda kod kojeg je upisana glavna podružnica.

6.3. Prestanak inozemne podružnice

Osnivač donosi odluku o prestanku podružnice na način kako je to određeno u društvenome ugovoru, odnosno u izjavi o osnivanju ili u statutu osnivača. Registarski sud na čijem području je sjedište podružnice može po službenoj dužnosti ili na prijedlog zainteresirane osobe donijeti rješenje o brisanju podružnice:

- 1) ako osnivač prestane postojati u zemlji u kojoj ima sjedište ili po propisima te zemlje izgubi poslovnu sposobnost ili pravo raspolaganja imovinom ili

- 2) ako država kojoj pripada osnivač više ne poštuje uzajamnost iz članka 613. stavka 4. točke 2. ZTD-a.

Brisanje je upis kojim subjekt upisa prestaje postojati ili kojim određeni podatak upisan u glavnoj knjizi prestaje važiti. Člankom 70. ZTD-a propisano je da će registarski sud, između ostalog, po službenoj dužnosti provesti postupak brisanja subjekta upisa ako inozemni osnivač podružnice tri godine zaredom nije postupio po zakonskoj obvezi da registarskom sudu u koji je podružnica upisana dostavi radi upisa predaje svoja godišnja financijska izvješća i druge financijske isprave čije je objavljivanje zakonom propisano. Osnivač podnosi registarskome sudu prijavu za brisanje podružnice iz sudskog registra i prilaže joj odluku o prestanku podružnice.

Na ukidanje podružnice na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članka 621.- 623. ZTD-a o ukidanju trgovačkog društva. Ukidanje trgovačkoga društva predstavlja najtežu kaznenu mjeru koja se može izreći trgovačkom društvu prema ZTD-u. Ukinuti se može i podružnica inozemnog trgovačkog društva osnivača, ako ona protuzakonitim postupanjem ugrozi opće dobro, a nadležni organ osnivača ne opozove osobe koje su to učinile. U tom slučaju, sud će po tužbi Vlade Republike Hrvatske donijeti presudu o ukidanju društva.

7. Djelovanje inozemnih podružnica u RH s računovodstvenog i poreznog aspekta

S obzirom na to da nisu pravne osobe, podružnice ne mogu samostalno stjecati prava i obveze u pravnom prometu. Sva prava i obveze nastale djelovanjem podružnice preuzima osnivač. U tom se smislu svi odnosi u pravnom prometu podružnica s trećim osobama smatraju odnosima između osnivača i trećih osoba. Podružnica djeluje pod svojom tvrtkom, a mora navesti svoje sjedište i sjedište osnivača. Iako podružnice nisu pravne osobe, one se registriraju kod nadležnoga trgovačkog suda, dobivaju svoj matični broj kao bilo koje trgovačko društvo, vode vlastito knjigovodstvo, međutim nemaju pravnu osobnost, nemaju osnivački kapital (vlasničku glavnice) i svu odgovornost za njihova prava i obveze snosi i preuzima osnivač.³¹

7.1. Vođenje poslovnih knjiga

Sukladno odredbi članka 617. ZTD-a, za djelovanje na području RH podružnica inozemnog trgovačkog društva osnivača mora voditi poslovne knjige po propisima koji se primjenjuju u RH. Obveznike vođenja poslovnih knjiga, knjigovodstvene isprave i poslovne knjige u RH propisuje Zakon o računovodstvu³². Poduzetnikom se, između ostalog, sukladno odredbi članka 4. stavka 2. točke 2. Zakona o računovodstvu smatra i podružnica poduzetnika sa sjedištem u drugoj državi članici ili trećoj državi, u Republici Hrvatskoj, kako je određeno propisima kojima se uređuju trgovačka društva. Člankom 7. istog zakona propisano je da je poduzetnik dužan prikupljati i sastavljati knjigovodstvene isprave, voditi poslovne knjige, te sastavljati financijske izvještaje sukladno ovom Zakonu i na temelju njega donesenim propisima, poštujući pri tome standarde financijskog izvještavanja te temeljna načela urednog knjigovodstva.

Poduzetnik je dužan osigurati da računovodstvena dokumentacija bude točna, potpuna, provjerljiva, razumljiva i zaštićena od oštećenja i promjena. Računovodstvena dokumentacija obuhvaća osobito knjigovodstvene isprave, poslovne knjige, godišnje financijske

31 Škudar; Alen: Matična društva i njihove podružnice – devizno motrište, RRIF lipanj 2018.

32 Zakon o računovodstvu (Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20)

izvještaje i godišnje konsolidirane financijske izvještaje te godišnja izvješća i konsolidirana godišnja izvješća. Vođenjem poslovnih knjiga osigurava se nadzor hrvatskog Ministarstva financija – Porezne uprave nad financijskim poslovanjem inozemnog trgovačkog društva preko podružnice, a kada je to određeno posebnim propisima i nadzor Hrvatske narodne banke i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFE).

ističemo...

Podružnice inozemnih trgovačkih društava i trgovaca pojedinačno u RH trebaju voditi poslovne knjige i u njima evidentirati nastale poslovne promjene, prema propisima koji se primjenjuju u RH.

7.2. Sastavljanje i predaja godišnjih financijskih izvještaja za podružnice inozemnih poduzetnika radi javne objave

Obveza sastavljanja i predaje godišnjih financijskih izvještaja i druge propisane dokumentacije radi javne objave, obveznici te rokovi za predaju dokumentacije radi javne objave propisani su člankom 30. Zakona o računovodstvu. Obveza predaje navedene dokumentacije odnosi se na sve subjekte koji su definirani kao trgovačko društvo sukladno ZTD-u. Osim trgovačkih društava, navedenu su dokumentaciju za potrebe javne objave obvezne predavati i podružnice poduzetnika sa sjedištem u trećoj državi, dok se obveza podnošenja dokumentacije istog sadržaja ne odnosi i na podružnice poduzetnika iz druge države članice EU-a.

Naime, podružnice poduzetnika sa sjedištem u drugoj državi članici EU-a nisu obvezne radi javne objave sastavljati i predavati u Financijsku agenciju (dalje u tekstu: FINA) godišnja financijska izvješća u propisanome standardnome formatu, nego predaju isključivo dokumentaciju društva osnivača koju je propisao regulator države sjedišta osnivača. Podružnice poduzetnika iz druge države članice EU-a u FINA-u podnose: računovodstvenu dokumentaciju društva osnivača podružnice, zajedno s revizijskim izvješćem ako postoji obveza revizije, sastavljenu prema propisima koji uređuju financijsko izvještavanje u svrhu javne objave u državi članici EU-a, sjedištu društva osnivača podružnice. Podružnica u tom slučaju predaje dokumentaciju za javnu objavu u FINA-u kao jedinstven, nestandardni dokument i obuhvaća svu dokumentaciju koju je u državi sjedištu osnivač podružnice bio obvezan objaviti. Dokumentacija radi javne objave treba biti predana na hrvatskom jeziku i u ovjerenom prijevodu.

Za razliku od podružnica čiji osnivač ima sjedište u drugoj državi EU-a, one podružnice čiji osnivač ima sjedište u trećoj državi predaju dokumentaciju za javnu objavu prema odredbama članka 30. Zakona o računovodstvu, jednako kao i ostali poduzetnici, odnosno predaju godišnja financijska izvješća prema propisanoj strukturi i sadržaju te ostalu propisanu dokumentaciju.³³

ističemo...

Podružnice inozemnih poduzetnika iz trećih zemalja dostavljaju propisanu dokumentaciju za javnu objavu prema odredbama članka 30. Zakona o računovodstvu, jednako kao i ostali poduzetnici.

Podružnice inozemnih poduzetnika sa sjedištem u zemlji članici EU dostavljaju prevedenu računovodstvenu dokumentaciju osnivača koja je prema propisima zemlje članice objavljena u zemlji sjedišta poduzetnika, prevedenu na hrvatski jezik.

7.3. Primjena poreznih propisa na poslovanje inozemnih podružnica u RH

Na podružnice inozemnih trgovačkih društava primjenjuju se i hrvatski porezni propisi, osobito Zakon o porezu na dobit³⁴ i Zakon o porezu na dodanu vrijednost³⁵ (dalje u tekstu: Zakon o PDV), kada se radi o njihovom poslovanju na području RH. Poreznim obveznikom u smislu Zakona o porezu na dobit smatra se i tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika (nerezident). Porezna osnovica poslovnih jedinica nerezidenata prema članku 15. Zakona o porezu na dobit jest dobit utvrđena prema ovom Zakonu koja se može pripisati poslovnoj jedinici u Republici Hrvatskoj. Pri utvrđivanju porezne osnovice, dobit poslovne jedinice mora odgovarati onoj dobiti koju bi ostvarila poslovna jedinica kad bi bila zasebno i nezavisno društvo koje se bavi istim ili sličnim poslovanjem pod istim ili sličnim okolnostima, te kad bi poslovala potpuno samostalno s društvom čija je poslovna jedinica, pritom uzimajući u obzir obavljene funkcije, imovinu koju koristi te sve rizike koje je preuzela bilo kojim putem.

Pri utvrđivanju dobiti poslovne jedinice priznaju se rashodi nastali za potrebe stalne poslovne jedinice, uključujući opće upravne i administrativne rashode, bilo da su nastali u tuzemstvu ili inozemstvu. Ostvareni dobitak podružnice nakon plaćenog poreza u RH može se prenijeti inozemnom društvu osnivaču. Na navedenu se isplatu dobitka plaća porez po odbitku u skladu s člankom 31. Zakona o porezu na dobit. Iznimno, ako je riječ o tzv. sustavu zajedničkog oporezivanja u skladu s člankom 31.a – 31.e Zakona o porezu na dobit, tada se ne plaća porez po odbitku.

Osnovni uvjet koji treba biti ispunjen kako bi se dobitak podružnice mogao prenijeti inozemnomu matičnom društvu jest da je porez na dobitak plaćen u RH u skladu s člankom 20. stavkom 1. Zakona o deviznom poslovanju³⁶. Izuzeće se može primijeniti samo ako tuzemna podružnica u trenutku isplate raspolaže ovjerenim Zahtjevom za umanjenje porezne obveze, izuzimanje od porezne obveze ili povrat više plaćenog poreza na dividende prema ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između RH i zemlje čiji je društvo osnivač rezident.

Ako se, u skladu s ugovorom, pri isplati ne plaća porez po odbitku, tada primatelj predmetnih isplata može dostaviti samo potvrdu o rezidentnosti od nadležnoga inozemnog poreznog tijela. Ovjereni se obrazac podnosi za svaku isplatu, a iznimno, ako je riječ o učestalim

³⁴ Zakon o porezu na dobit (Narodne novine br. 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020)

³⁵ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine br. 73/2013, 99/2013, 148/2013, 153/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020)

³⁶ Zakon o deviznom poslovanju (NN 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 133/09, 153/09, 145/10, 76/13, 52/21)

³³ Viduka; Branka: Obveza javne objave godišnjih financijskih izvještaja za podružnice inozemnih poduzetnika, RRIIF svibanj 2019.

mjesečnim isplatama, ovjereni se obrazac podnosi pri prvoj isplati, a nakon toga potrebno ga je podnositi svakih 12 mjeseci. Pri isplati udjela u dobitku ili dividendi tuzemni isplatelj treba jedan primjerak obrasca dostaviti u PU, a drugi zadržava za svoje potrebe.³⁷

Prema odredbama Zakona o PDV-u, poreznim obveznikom smatra se svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu i rezultat obavljanja te djelatnosti. Podružnice inozemnih osnivača koje su osnovane u RH smatraju se poreznim obveznicima jer samostalno obavljaju gospodarsku djelatnost na području RH, neovisno o tome što nemaju pravnu osobnost. Posebni postupak oporezivanja za male porezne obveznike propisan člankom 90. Zakona o PDV-u propisuje da se malim poreznim obveznikom smatra pravna osoba sa sjedištem, stalnom poslovnom jedinicom, odnosno fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u tuzemstvu, čija vrijednost isporuka dobara ili obavljenih usluga u prethodnoj ili tekućoj kalendarskoj godini nije bila veća od 300.000,00 kuna. Takav porezni obveznik oslobođen je plaćanja PDV-a na isporuke dobara ili usluga te nema pravo iskazivati PDV na izdanim računima i nema pravo na odbitak pretporeza. Dakle, ako podružnice inozemnih osnivača nemaju isporuke veće od 300.000,00 kn, smatraju se malim poreznim obveznicima i ne obračunavaju PDV na svoje isporuke.

Ako su ostvarile isporuke dobara i usluga u svoti većoj od 300.000,00 kn u prethodnoj ili tekućoj kalendarskoj godini, tada su u obvezi obračunavati PDV na svoje isporuke dobara i usluga u RH na jednak način kao i ostali tuzemni porezni obveznici. Bitno je napomenuti kako se na usluge koje matično društvo iz EU-a i iz trećih zemalja zaračunava podružnici u tuzemstvu, ne obračunava PDV s obzirom na to da se podružnica i matrica u gospodarskom i pravnom smislu smatraju jednom cjelinom pa ne dolazi do isporuke usluga, kako je istaknuto i u Mišljenju Ministarstva financija³⁸ prema kojem:

„...Napominjemo da su matrica i podružnica u gospodarskom smislu jedna cjelina, ali djeluju na području dvije porezne jurisdikcije i utvrđuju odvojeno poslovni rezultat koji se oporezuje u državi u kojoj je ostvaren. Kako bi troškovi matičnog društva i podružnice bili ispravno utvrđeni matično društvo zaračunava podružnici određene troškove. U tom slučaju ne dolazi do prometa koji podliježu oporezivanju budući da nema drugog sudionika u isporuci dobara ili usluga, već se radi se o internim obračunima troškova između matice i podružnice.“

ističemo...

Na podružnice inozemnih trgovačkih društva primjenjuju se i hrvatski porezni propisi, osobito Zakon o porezu na dobit i Zakon o porezu na dodanu vrijednost, a kada se radi o njihovom poslovanju na području RH.

8. Zaključak

Pravni položaj i poslovanje podružnica na području RH uvelike određuje njihova pravna osobnost i temeljna obilježja, kojima se razlikuju od drugih oblika organiziranja gospodarskih subjekata. Iako podružnice obavljaju dio djelatnosti osnivača i sudjeluju u pravnom prometu, ipak one nisu pravne osobe, pa njihovim poslovanjem

prava i obveze stječe izravno osnivač. ZTD propisuje da se na osnivanje i upis podružnica inozemnih trgovačkih društava i inozemnih trgovaca pojedinaca u sudski registar primjenjuju propisi po kojima podružnice osnivaju domaća društva, ali se od njih traži da u postupku osnivanja ispune i neke dodatne uvjete određene ZTD-om i posebnim propisima koji se na njih primjenjuju.

Za ocjenu radi li se u konkretnom slučaju o domaćem ili inozemnom društvu, odlučujuću činjenicu predstavlja mjesto u kojemu se nalazi registrirano sjedište društva. Pravni se subjektivitet inozemnom trgovačkom društvu priznaje ukoliko je ono valjano osnovano u državi registriranog sjedišta, što ujedno čini uvjet za priznanje prava na osnivanje podružnice u RH.

Ulaskom RH u EU, modaliteti ostvarenja prava na obavljanje gospodarskih djelatnosti na području Republike Hrvatske od strane inozemnih društava posljedica su ostvarenja slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga na unutarnjem tržištu EU-a. Sloboda pružanja usluga omogućava pravnim subjektima koji imaju državljanstvo ili državnu pripadnost država članica EU prekogranično i privremeno obavljati svoje djelatnosti, bez uspostave poslovnog nastana. U okviru slobode poslovnog nastana, trgovačkim društvima osnovanim u skladu s pravom neke države članice EU, a koja imaju registrirano sjedište ili stvarno sjedište na području EU, omogućava se osnivanje podružnica u drugim državama članicama te se zabranjuje ograničavanje tih osnivanja. Prema tome, trgovačka društva sa sjedištem u državama članicama EU moći će obavljati svoje gospodarske djelatnosti u RH ili putem osnivanja podružnica ili neposrednim pružanjem usluga, ovisno o učestalosti obavljanja svojih gospodarskih djelatnosti u RH. Je li riječ o trajnom obavljanju djelatnosti ocjenjuje se prema okolnostima konkretnog slučaja.

Literatura:

- 1) Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019)
- 2) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (NN 40/2019)
- 3) Zakon o sudskom registru (Narodne novine br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019)
- 4) Zakon o računovodstvu (Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20)
- 5) Zakon o porezu na dobit (Narodne novine br. 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020)
- 6) Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine br. 73/2013, 99/2013, 148/2013, 153/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020)
- 7) Zakon o deviznom poslovanju (NN 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 133/09, 153/09, 145/10, 76/13, 52/21)
- 8) Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (2016/C 202/01), Službeni list Europske unije
- 9) Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu
- 10) Mišljenje Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike od 17. listopada 2019., dostupno na linku: <https://uznr.mrms.hr/poslodavac-u-smislu-zakona-o-radu-i-podruznicu/> (datum pristupanja 09.03.2022.)

37 Cirkveni Filipović; Tamara: Računovodstveno motrište poslovanja inozemnih podružnica u RH, Op. cit.

38 Mišljenje Ministarstva financija, KLASA: 410-19/13-01/601 od 12. svibnja 2014.

